

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Lucie Málková

**Svoboda projevu versus pravicový
extremismus v judikatuře ESLP**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Lucie Málková**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

MÁLKOVÁ, Lucie. *Svoboda projevu versus pravicový extremismus v judiktu ře ESLP*.

Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií,

2010. 45 s. Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá svobodou projevu, jak ji formuluje Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodovací praxi.

V úvodní části popisují nejvýznamnější normativní teorie médií a naznačují, jak se mohou odrážet v právním řádu. Ukáží, jak může mediální teorie ovlivňovat konkrétní rozhodnutí soudu. Ve své práci se věnují střetu práva volně šířit libovolné mediální obsahy a potřeby společnosti chránit se před projevem pravicového extremismu. Popisují úskalí vztahu demokratické společnosti a extremismu. Demokracie je založena na názorovém pluralismu, ale některé ideologie ji mohou ohrozit. Právo je prostředkem státní regulace lidského chování i v oblasti masových médií. Zamýšlím se nad tím, jak a zda může právo přispět k správnému fungování masových médií. Zmiňuji nejdůležitější instrumenty ochrany práva svobody projevu, a proč je důležitá právě Evropská úmluva o ochraně lidských práv.

Hlavním obsahem práce je analýza vybraných rozsudků ESLP. Na jednotlivých rozhodnutích ukazují, kdy, za jakých okolností a z jakých důvodů je možné omezit právo svobody projevu. Práce hledá odpověď na otázku, zda je postavení jednotlivce odlišné od postavení profesionálního žurnalisty, kdy a jakým způsobem je možné zpochybňovat většinou přijímaný výklad historie. Ptám se, jakou roli hraje různá forma, ve které je sdělení zveřejněno. Vysvětluji, v jakých oblastech je možnost státu omezit svobodu projevu jen minimální, a kdy naopak ospravedlnitelná.

Annotation

My bachelor thesis deals with freedom of expression, as it is formulated by the European Court of Human Rights in its practice.

In the introductory part I describe the most relevant normative theories of media and I suggest, how they can be reflected in a law. I am going to demonstrate, how theory of media can influence a certain decision of a court. In my thesis I am concerned with the conflict of the right to arbitrarily spread a media content and need of our society to defend itself from extremist activities. I am describing the intricacy of the relation between democratic society and extremism. Democracy is built up on the pluralism of ideas, but some ideologies can be harmful to it. Law is a means of regulation of human behavior also in the area of mass media. I discuss how law can contribute to a correct behavior of mass media. I mention the most important instruments of human rights protection and why is the European Convention on Human Rights so significant.

My thesis focuses on analysis of chosen judgements of the European Court of Human Rights. Using these decisions I demonstrate when, under which conditions and for what reasons is it possible to limit freedom of expression. My work seeks an answer to the question, if a position of an individual differs from a position of a professional journalist, when and in which way is it permissible to question the major interpretation of history? I ask what role does the various form in which is the message published play. I explain in which areas a member state can restrict freedom of speech only marginally and when it is on the other hand justifiable.

Klíčová slova

Evropský soud pro lidská práva, svoboda projevu, normativní teorie médií, extremismus, rasismus, nacismus

Keywords

European Court of Human Rights, freedom of speech, normative theory of media, extremism, racism, nazism

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 79 039 znaků s mezerami, tj. 43 normostran.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne

Lucie Málková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce. JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M mě při tvorbě práce vedl svými odbornými a věcnými podněty. Děkuji za vstřícnou spolupráci.

Za podporu a pomoc děkuji i mamince a svému příteli.

OBSAH

ÚVOD	1
1 NORMATIVNÍ TEORIE	3
2 EXTREMISMUS V DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI	5
3 PRÁVNÍ OCHRANA SVOBODY PROJEVU	7
4 VYBRANÁ ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA	9
4.1 EXISTENCE ZÁSAHU DO CHRÁNĚNÉHO PRÁVA.....	9
4.1.1 <i>Kosiek v. Německo</i>	9
4.2 OKRUH CHRÁNĚNÝCH PROSTŘEDKŮ	11
4.2.1 <i>Balsytė-Lideikienė v. Litva</i>	11
4.3 SDĚLENÍ ZPROSTŘEDKOVANÉ UMĚLECKÝM DÍLEM	12
4.3.1 <i>Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie</i>	12
4.4 PREZENTACE CIZÍHO NÁZORU NOVINÁŘEM	17
4.4.1 <i>Jersild v. Dánsko</i>	17
4.5 VÝKLAD HISTORICKÝCH UDÁLOSTÍ.....	19
4.5.1 <i>Garaudy v. Francie</i>	19
4.5.2 <i>Lehideux a Isorni v. Francie</i>	21
4.6 SEPARATISTICKÉ Hnutí, SNAHA O ROZVRÁCENÍ STÁTU	24
4.6.1 <i>Incal v. Turecko</i>	24
4.6.2 <i>Zana v. Turecko</i>	25
4.6.3 <i>Sürek v. Turecko</i>	26
5 ZÁVĚR	30
6 POUŽITÁ LITERATURA	32

Úvod

Svoboda projevu je jedním z úhelných kamenů demokratické společnosti a přinejmenším v euroatlantickém prostoru vysoko vyzdvihovanou a ceněnou hodnotou. S povoláním novináře jsou spojeny étos nezávislosti, objektivity i očekávání etického jednání. Mediální teoretici a odborníci se snaží formulovat pravidla korektního, pro společnost přínosného fungování médií v rozličných normativních teoriích. Soudy naproti tomu rozhodují o konkrétních činech lidí ze skutečného světa. Přesto se domnívám, že se jedná o spojené nádoby, že tato zidealizovaná představa žurnalistu významně působí na rozhodování soudních orgánů. Žádná zásada nebo pravidlo není absolutní a ani svoboda projevu není neomezená. Ve své práci budu hledat, kdy a za jakých podmínek, jsou upřednostněny jiné principy než názorová pluralita a možnost neomezeně šířit informace.

K rozboru jsem vybrala společensky citlivé téma pravicového extremismu, abych mohla sledovat, jaké nároky jsou při šíření informací na média kladeny. V oblasti, kde je třeba vážit protichůdné zájmy a potřeby, krystalizuje v jejich střetech hranice správného a právem dovoleného chování.

Rozhodnutí, která ve své práci představím, pocházejí z internetové databáze rozhodnutí HUDOC.¹ Mezi případy tvrzeného nebo judikovaného porušení čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (EÚLP)² jsem vyhledávala pomocí klíčových slov „nacismus“, „extremismus“, „nacionalismus“, „rasismus“, „rasistický“, „Holocaust“, „separatismus“. Z rozhodnutí, která byla výsledkem vyhledávání, jsem vybrala ta rozhodnutí, jež se nejvíce týkala zpracovávaného tématu a na jejichž rozboru je možné ilustrovat kritéria rozhodování Evropského soudu pro lidská práva.

Evropský soudní dvůr pro lidská práva (ESLP) byl jako samostatný soudní orgán vytvořen na základě 11. protokolu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Od roku 1998 nahradil třístranný kontrolní mechanismus, který byl realizován Komisí, Soudem a v omezeném míře i politickým orgánem Výborem ministrů. Za judikaturu ESLP budu ve své práci považovat všechna rozhodnutí Soudu od roku 1959, kdy byl zřízen, a dále rozhodnutí ESLP zřízeného podle 11. protokolu.

¹ <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/search.asp?skin=hudoc-en>

² Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod sjednaná v rámci Rady Evropy byla podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950. Československo úmluvu ratifikovalo 18. března 1992, té doby je součástí českého právního řádu a v případě rozporu se zákonem má aplikační přednost.

Oproti schváleným tezím jsem do výběru zařadila rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie, kde stěžovatel nebyl šířitelem pravicově extrémistických názorů, ale naopak se vůči nim a jeho nositelům vymezoval. Kauzu jsem do výběru zařadila, protože účelem omezení svobody projevu zde byla ochrana pověsti nebo práv jiných, tedy důvod odlišný od ostatních případů a zároveň reprezentující významnou skupinu soudních sporů v oblasti svobody projevu. Stěžovatel byl potrestán za napsání novely, což klade na posuzování odlišné nároky oproti audiovizuální médiím i oproti tisku. Jelikož motivací pro napsání příběhu byly právě extrémně pravicové názory, vyrovnával se ESLP i v tomto rozhodnutí s rolí takových idejí ve společnosti.

1 Normativní teorie

Normativní teorie médií analyzují, jaké normy by média měla splňovat, tedy jaká by měla být samotná média a jaká by měla být jejich funkce ve společnosti. Praktickým vyústěním nároků a požadavků je i mediální politika státu. Proto je někdy pojem normativních teorií zúžen na vztah médií a politiky. Představy o fungování médií, o nichž panuje ve společnosti shoda nebo na nichž existuje zájem zákonodárce, mohou být zakomponovány do právních předpisů. Právní předpisy jsou závazné a státem vymahatelné normy a spoluurčují reálné chování médií.³ Právní řád je v moderní společnosti pro jednotlivé případy závazně vykládán soudní mocí, a proto se v rozsudcích odráží normativní teorie společnosti. Domnívám se, že předmět zájmu normativní teorie je širší než mediální politika a že zahrnuje nejen chování předepsané státem, ale také očekávání veřejnosti, jako občanů i jako diváků, mediálních teoretiků, profesionálů, žurnalistů.⁴

První normativní teorie byla formulována s rozvojem moderní společnosti spojeným s emancipací buržoazie. Tisk byl chápán jako prostředek politické liberalizace, jako veřejné fórum a hlas politické opozice vymezující se vůči absolutistickému státu a církvi. Idealizace tisku jako prostředku osvobození a nositele demokratických myšlenek se dodnes odráží v chápání práv a povinností médií a přístupu veřejnosti i zástupců státu k nim.⁵

Teorie tisku byla z počátku ražena především liberalistickými intelektuály anglosaského prostředí jako T.Paine, J.S Mill, A.Tocqueville. Jako se v ekonomii věřilo v neomezenou sílu trhu, měl i svobodný trh myšlenek zajistit optimální intelektuální prostředí. Pokud se všechna tvrzení budou volně střetávat, vyhraje nakonec ten nejsprávnější a nejlepší názor, pravda zvítězí. Do judikatury promítl Nejvyšší soud USA toto pojetí ve známém rozhodnutí *Whitney v. Kalifornie*.⁶ Podle americké doktríny je člověk bytostně svobodný, a proto bojem proti zločinu mohou být vzdělání, odstrašující prostředky nebo následný trest za porušení práva, ale nikoliv omezení svobody projevu. Chválit a zastávat zločin je nemorální, ale není to důvod omezit svobodu projevu. Ani

³ Jirák, Köpplová 2009: 118

⁴ McQuail, 2009: kapitola Normativní teorie médií a společnosti

⁵ McQuail, 2002: kapitola Normativní teorie chování médií

⁶ Rozhodnutí nejvyššího soud USA ze dne 16.5. 192, sp. zn. 274 U.S. 357, ve věci *Whitney v. People of State fo California*.

obava z vážného poškození nemůže sama o sobě ospravedlnit potlačení svobodného projevu. Zakladatelé Spojených států amerických a otcové ústavy považovali mlčení vynucené právem za nejhorší formu útisku.

Odrazem změny v chápání pozice tisku po 2. světové válce byla zpráva americké Komise pro svobodu tisku. Komisi vedl Robert Maynard Hutchins, rektor Chicagské univerzity, a pozval do ní odborníky z oborů humanitních věd, kteří se zabývali tématem svobody tisku, mimo jiné například H. D. Lasswella, autora lineárního přenosového modelu. Zpráva kritizovala tisk pro honbu za senzacími, míšení zpráv s komentáři a zároveň formulovala zásady, kterými by se měl odpovědný tisk řídit. Zprávy by měly být pravdivé, přesné, slušné a objektivní. Tisk by měl vytvářet prostředí podněcující k výměně různorodých myšlenek. Tisk by se měl dokázat regulovat sám, ale za určitých podmínek může společnost z důležitých důvodů zasáhnout. Protože média mají závazky vůči společnosti, je i jejich vlastnictví otázkou veřejného zájmu.⁷

Pokusem zformulovat obecnou normativní teorii tisku byla kniha Čtyři teorie tisku Fredericka Sieberta a kolektivu odborníků kolem něj shromážděných. Podle autorů knihy se dělí teorie tisku na liberální teorii a její pokračovatelku teorii společenské odpovědnosti tisku, autoritářskou teorii a její odnož sovětskou teorii tisku. Autoritářská teorie ospravedlňuje zesílení cenzury a vliv vládnoucích vrstev na mediální obsah. Zaměřuje se na posílení dosavadního řádu a udržení statu quo. Kromě diktátorských režimů se může uplatnit ve společnosti v době ohrožení, například teroristickými útoky nebo státním agresorem, při vyhlášení výjimečného stavu. Sovětská teorie za pojem vládnoucí vrstva dosazuje pracující třídu, prosazuje jakoby zájmy celé společnosti, ale jejím hlasem má být pouze komunistická strana.

Čtyři teorie tisku jsou kritizovány pro jejich poplatnost tehdejší politické situaci, což se mělo prokázat především koncem studené války a překonáním bipolárního vidění světa. Současní autoři poukazují na jejich schematičnost a pokoušejí se formulovat doplňující kategorie. Denis McQuail přidává rozvojovou teorii médií a demokraticko-participační teorii. Rozvojová teorie se orientuje na potřeby států třetího světa. Rozvojové země mají často omezené technologické prostředky a nacházejí se politicky a ekonomicky ve vleku států tzv. bohatého severu. Média se snaží o informační autonomii, podporu národního rozvoje a místní kultury. Zpravidla se tolik nezaměřují

7 <http://www.annenberg.northwestern.edu/pubs/hutchins/default.htm> k 14.3. 2010

na elitní národy⁸, ale na vyjádření solidarity s dalšími rozvojovými zeměmi. Demokraticko - participační model vyzdvihuje zdroje informací tvořící alternativu k hlavním masovým médiím. Odráží nespokojenost se současným stavem médií, protože jejich fungování udávají tržní, většinové principy. Média by měla poskytovat prostor i alternativní kultuře, věnovat se zprávám lokálního významu, informovat o postojích menšin.⁹

2 Extremismus v demokratické společnosti

Při užití termínu extremismus se setkáváme v odborné literatuře se značnou terminologickou nejednotností. Extremismus může označovat ideologii, aktivitu či společenský jev. Je možné na něj nahlížet z psychologického či sociologického, politologického nebo právního hlediska.¹⁰ Slovo extremismus pochází z latinského slova *extremus* neboli nejzazší, a označuje výstřední postoj.¹¹ Politický extremismus stojí názorově na samém okraji politického spektra. Vymezuje se proti právnímu státu, liberalismu a demokratické formě vlády. Negativní definice se objevuje u mnohých autorů, kteří se jí pokouší zpřesňovat a precizovat,¹² vychází však z pojmů, které samy vyžadují výklad a neříká nic o tom, jaký extremismus fakticky je.

Uspořádání a hodnoty, na kterých společnost stojí, se mění. I základní postuláty jako jsou lidská práva procházejí vývojem. První generace lidských práv byla čistě politická, negativně formulována, určovala, kam stát nesmí zasahovat. Později přibyla sociální práva a garance minimálního standardu. V posledních desetiletích se v ústavách demokratických států objevují i práva ekologická, důsledněji je prosazováno právo na rovné zacházení. Extremismus je odvislý od aktuálního stavu společnosti. Jednak, protože se vůči ní vymezuje a jednak narůstají-li ve společnosti rozpory, roste i okruh jevů, které jsou za extrémní označovány.

⁸ Galtung, J., Ruge M. H.: The Structure of Foreign News. In Journal of International Peace Research (1965)

⁹ McQuail, 2002: kapitola Normativní teorie chování médií

¹⁰ Danics, Kamín, 2005: 10

¹¹ Žaloudek, 1999, heslo extremismus

¹² Mareš, 2003: 20 a n.

Moderní demokracie je založena na principech suverenity lidu, dělbě státní moci, principu majority s respektováním menšin, realizace vůle lidu skrze volby, politického pluralismu.¹³ Člověk je nedokonalý, nikdo nezná perfektní způsob uspořádání světa, a proto vždy bude existovat mnohost názorů. Různí lidé, mají odlišné cíle a potřeby, proto formují různé strany, aby hájily jejich zájmy. Pokud vládnoucí skupina nemá podporu většiny, řešením této diskrepance jsou volby.¹⁴ Státní orgány odvozují svoji pravomoc z lidu. Legitimitu získávají z pravidelných voleb. Kdo je jednou v opozici, může se v budoucnu stát vládnoucí silou. Aby tento systém fungoval, nemůže nikdy dojít k nezvratnému uchvácení státní moci jediným hnutím.

Demokracie je hodnotově neutrální systém vlády a má umožnit každému získat většinu pro své, byť třeba radikální, ideje. Demokracie, která s úsměvem podá ruku svému katovi, by neměla dlouhého trvání, což ostatně ukázal vývoj v 1. polovině 20. století. Demokracie může vítat širokou škálu protichůdných názorů až do momentu, kdy jde o samotnou její existenci. Koncept demokracie bojující o sebezáchovu popsal poprvé K. Löwenstein v roce 1937 v článku *Militant Democracy* v magazínu *Political Science Review*.

Ustanovení trestního zákoníku chrání zájmy společnosti, ústavního zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob.¹⁵ Právní řád České republiky, stejně jako mnohé další, nedefinuje pojem extremismu, přestože některé skutkové podstaty trestných činů s ním úzce souvisí. Některé projevy pravicového extremismu, často spojené s rasovou nenávistí, jsou vnímány jako natolik společensky škodlivé, že jsou stíhány a sankcionovány trestním právem,¹⁶ což je ze strany státu prostředek ultimo

¹³ Žaloudek, 1999, heslo demokracie

¹⁴ James Madison, 1787

¹⁵ §1 zákona č. 140/1961 Sb. , trestního zákona, ve znění k 31.1.2009

¹⁶ Trestní zákoník ve znění účinném k 1.1.2010 vymezuje trestné činy vražda (§140 odst. 3 písm. g) , ublížení na zdraví (§145 odst. 2 písm. f a § 146 odst. 2 písm. f), mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§149 odst. 2 písm. c), zbavení osobní svobody (§170 odst. 2 písm. c), omezování osobní svobody (§171 odst. 3 písm. b), zavlčení (§ 172 odst. 3 písm. b), vydírání (§175 odst. 2 písm. f), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§183 odst. 3 písm. b), poškození cizí věci (§228 odst. 3 písm. b), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§256), Zneužití pravomoci úřední osoby (§329 odst. 2 písm b), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 odst. 2), hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§355), urážka mezi vojáky (§378 odst. 2), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§379 odst. 2 písm d), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§380 odst.2 písm. c), porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti (§382 odst. 2 písm. c), porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§383 odst. 2 písm. c), genocidium (§400), útok proti lidskosti (§401 odst. 1 písm. e), f) apartheid a diskriminace skupiny lidí (§402), založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§403), projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§404), popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§405)

rafió. Demokratický stát se jimi brání proti destrukci základních principů a chrání jednotlivce, jejichž práva mohou extrémisté svou činností porušovat.

Hledáme-li společného jmenovatele pro jinak velmi nesourodé ideologické proudy, je jím intolerance. Vymezování se proti jiným, hledání nepřítelů, odmítání respektu k odlišnostem.¹⁷ Pravicové extremistické skupiny rozdmýchávají ve společnosti rasovou, nacionální a etnickou nesnášenlivost a hlásí se k historickému fašismu a nacismu. Rasismus je jedním ze základů pravicového extremismu. Levicoví extrémisté jsou motivováni sociální a třídní záští. Z historického hlediska sympatizují s komunismem nebo anarchismem. Deklarovaným cílem je vytvoření rovnostářské společnosti.¹⁸

Vlastní definici extremismu zná např. policie ČR¹⁹, Ministerstvo vnitra²⁰ nebo vláda. V zahraniční, především anglo-americké odborné literatuře se slovo extremismus pro svou nepřesnost nepoužívá. Místo toho se mluví o jednotlivých projevech, rasismu, nacismu, xenofobii, anarchismu, náboženském fanatismu aj.

Ve své práci budu extremismus chápat v širokém významu, abych mohla prozkoumat, co největší škálu případů, které s vybraným tématem souvisí. Jako projev pravicového extremismu budu chápat rasismus, antisemitismus, nacismus a popírání holocaustu jako jich prostředek, nacionálně motivovaný terorismus a separatismus.

3 Právní ochrana svobody projevu

Svoboda projevu je podmnožinou obecné svobody jednání a je přímým pokračováním svobody myšlení a svědomí. V takové formě je chráněna Všeobecnou deklarací lidských práv OSN v čl. 18, čl. 19. Zároveň se jedná o významné politické právo provázané se svobodným tiskem a názorovým pluralismem, tak je chápána

¹⁷ Demjančuk, Drotárová, 2005: 48

¹⁸ Herczeg, 2008: 16

¹⁹ Podle závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2002, ze dne 6. června 2002, č. 100/2002, kterým se upravuje činnost příslušníků Policie ČR na úseku boje proti extremistické kriminalitě je extremismus definován jako verbální, grafické, fyzické a jiné aktivity spojené zpravidla s vyhraněným ideologickým nebo jiným kontextem, které vyvíjejí jednotlivci nebo skupiny osob s názory výrazně vybočujícími z všeobecně uznávaných společenských norem, se zřetelnými prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské nebo jiné obdobné nesnášenlivosti, a které útočí proti demokratickým principům, společenskému uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejnému pořádku.

²⁰ zdroj: <http://www.ok.cz/iksp/docs/233.pdf> k 11.3.2010

Mezinárodním paktem o občanských a politických právech nebo 1. dodatek Ústavy Spojených států amerických.²¹ Jako právo politické je zařazena i v Listině základních práv a svobod.

Může se jevit jako protimluv, že stát má chránit právo, vyjadřovat volně názory. Vždyť právě ti, co jsou u moci, se nezřídka stávají terčem kritiky a nesouhlasu. Svoboda projevu ve své původní formě byla negativním právem, tedy vymezením oblasti vztahů, do které nesmí stát zasahovat. Klasická právní norma má strukturu v podobě hypotézy, dispozice a sankce. Je vhodná pro určení zákazů a následků jejich porušení. Jedním z důvodů, proč je svoboda projevu chráněna právními předpisy nejvyšší právní síly, je fakt, že esenciální podmínkou demokracie je názorový pluralismus. Přinášet informace z různých zdrojů a dát prostor i zástupcům politické opozice nebo menšinové kultury, je již očekáváním pozitivního jednání. Mediální instituce jsou, až na média veřejné služby, soukromým vlastnictvím a s ním smí každý nakládat dle vlastního uvážení²². Připustíme-li, že existuje významný veřejný zájem, aby stát vynucoval určitou podobu mediálních obsahů, je stále sporné, zda pro tento úkol vůbec má k dispozici vhodné prostředky.

V porovnání s jinými normativními systémy vládní právo striktnějšími prostředky donucení. Je třeba připustit, že na poli ochrany svobody projevu má právo, a tím spíše soudní moc samotná, omezené možnosti. Ochrana, kterou soudy poskytují, nezahrnuje všechny složky svobody projevu a není v žádném případě v pozici zaručit ideální fungování médií. Můžeme spíše mluvit o záchranné síti, která odfiltruje nejflagrantnější porušení pravidel v konkrétních případech, a nikoliv neduhy systému.

Jedním z významných instrumentů ochrany svobody projevu je EÚLP. Úmluva není výjimečná množstvím smluvních stran nebo radikálním rozsahem poskytované ochrany. Od jiných lidsko-právních instrumentů mezinárodního práva ji odlišuje kontrolní mechanismus dodržování jejího hmotněprávního obsahu. Jednotlivec, skupina osob, nevládní organizace mohou bezprostředně, pokud se považují za

²¹ Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící n jaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání n jakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojn se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu k ivd.

²² Obdobně Kanpp, V.: Antimonie a iluze svobody projevu. „Svoboda projevu tak konkuruje s jinou, mocnější svobodou, se svobodou vlastnictví. Projev, ať kohokoliv, se nedostane dál do široké veřejnosti bez pomoci masových sdělovacích prostředků. Tyto sdělovací prostředky však nejsou, a přirozeně ani nemohou být, právně vázány něčí projev rozšiřovat. Každý má tak skutečnou volnost šířit své názory dál než ke svému sousedovi jen z předpokladu, že vlastní nebo že kontroluje masové sdělovací prostředky.“

poškozenév důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou, žalovat členský stát Rady Evropy.²³

Rozsudek má deklaratorní povahu, tedy nevyvolává žádné právní účinky, způsob výkonu určuje sám dotčený stát. Není v pravomoci soudu nařídít určité jednání nebo změnu právní úpravy, pouze přiznat spravedlivé zadostiučinění. Členské státy Rady Evropy se zavazují dodržovat lidská práva, a proto pokud ESLP shledá porušení práva ze strany státu, vede rozhodnutí v praxi k nápravě změnou výkladu práva státními orgány, novelizací zákonů, přijetím nových nařízení či vyhlášek. *“Na základě rozhodnutí Oberschlik v. Rakousko, Nejvyšší soud Rakouska změnil dne 18.května judikaturou všech nižších soudů v souvislosti s čl. 111 (pomluva, urážka na cti) trestního zákona, a to tak, aby jejich judikatura byla v souladu s požadavky, které stanoví EÚLP.*“²⁴

ESLP zkoumá nejprve procesní podmínky přípustnosti žaloby. Z materiálních důvodů může soud individuální stížností prohlásit za nepřijatelnou, pokud je zjevně nepodložená, čímž se odlehčuje nápor na soud, protože se nemusí meritorně zabývat případy, které na první pohled nemají šanci uspět.²⁵

4 Vybraná rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

4.1 Existence zásahu do chráněného práva

4.1.1 Kosiek v. Německo

Stěžovatel namítá porušení jednoho z práv garantovaných úmluvou a soud musí nejprve určit zda vůbec došlo k zásahu do těchto práv. V případě Kosiek v. Německo²⁶ odmítl ministr udělit definitivu a následně propustil ze státní služby bývalého předního představitele Národnědemokratické strany Německa.²⁷ Pan Kosiek býval aktivním politikem, členem zemského parlamentu a napsal dvě politické knihy, kde mimo jiné

²³ čl. 34 EÚLP

²⁴ Prouzová, 2004: 60

²⁵ čl 35 Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost podanou podle článku 34, jestli ji pokládá za neslučitelnou s ustanoveními Úmluvy nebo jejich protokolů, zjevně nepodloženou nebo zneužívající právo na stížnost.

²⁶ Rozhodnutí ESLP Kosiek v. Německo z 28.8.1986, A č. 9704/82

²⁷ Nationaldemokratische Partei Deutschlands, NPD

kritizuje německé státní zřízení. Po pohovoru s ministrem pro vzdělávání, kde byl dotazován ohledně postoje k ústavě a současných politických aktivit, získal pan Kosiek místo odborného asistenta na Nürtingerské vysoké škole technické.²⁸ Po žádosti o udělení státní definitivy, absolvoval další rozhovor s ministrem a ze služby byl propuštěn.

Němečtí státní zaměstnanci jsou podle zákona o státní službě povinni zvláštní oddaností ústavě a ministr argumentoval, že svým působením v NPD projevil pan Kosiek souhlas s cíly, které jsou s ústavou neslučitelné.²⁹ NPD podle něj „*mimo jiné odmítá myšlenku mezinárodního porozumění, lidských práv a existence demokratického pořádku; především hlásá extrémní nacionalistickou a rasistickou ideologii a chce odstranit parlamentní zřízení a pluralismus politických stran.*“³⁰ Soud si položil otázku, zda rozvázání pracovního poměru lze chápat jako opatření, které „*obnáší narušení výkonu svobody projevu- například ve formě formalit, podmínek, omezení nebo sankcí,*“ jak o nich hovoří EÚLP, „*nebo zda se opatření nacházejí v oblasti práva přístupu ke státní službě, které není chráněno Úmluvou.*“³¹ Ministr rozvázal s panem Kosiekiem pracovní poměr, protože nevykazoval předpoklady na pozici státního zaměstnance, že se bude neustále zasazovat o dodržování ústavy. Činnost v NPD a dvě knihy, které pan Kosiek napsal, byly pramenem poznání autorových politických postojů a jeho kvalit s ohledem na výkon služby. Stát podle ESLP vůbec nezasáhl do svobody projevu stěžovatele.

EÚLP nekonstruuje svobodu projevu jako absolutní neomezené právo vyjadřovat za všech okolností cokoliv. V čl.10 odst. 2 Úmluva stanoví, že *výkon těchto svobod, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.* Soud proto zkoumá, zda k zásahu došlo na základě zákona a za účelem stanoveným Úmluvou.

Jádrem úvahy soudu je tzv. test proporcionality, který s určitými obměnami aplikují všechny soudy při posuzování lidskoprávní problematiky. Neplatí, že účel světi

²⁸ Dozent zur Anstellung an der Nürtingen Fachhochschule

²⁹ verfassungsföndlich

³⁰ par. 17 rozhodnutí Kosiek v. Německo

prostředky. Soud hlídá, aby bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi užitými prostředky a vytyčeným účelem. Na pomyslných miskách vah se poměřují různé společenské hodnoty a závažnost jejich (případného) narušení. Důvody, na jejichž základě může být svoboda projevu omezena jsou relativně široké, proto se připojuje ještě kritérium nezbytnosti v demokratické společnosti. Soud zdůrazňuje, že nezbytnost nelze synonymicky zaměňovat s dalšími pojmy, jako jsou „přípustnost“, „přijatelnost“, „vhodnost“ či „obvyklost“, přestože se mohou významově nezbytnosti velmi blížit, nevystihují přesně vlastnost, kterou daná společenská potřeba musí vykazovat.³² Jestliže považuje současná společnost svobodu volně šířit informace, obhajovat různorodé názory a prosazovat nové myšlenky za stavební kámen vlastní konstrukce, není přípustné, aby státní aparát rychle a snadno vytvářel omezení a obstrukce. Existuje-li jiný způsob nebo není-li potřeba opravdu palčivá, nemůže se stát na výjimku z čl. 10 EÚLP odvolávat.

4.2 Okruh chráněných prostředků

4.2.1 Balsytė-Lideikienė v. Litva

V kauze Balsytė-Lideikienė v. Litva³³ byla stěžovatelkou majitelka a zakladatelka nakladatelství vydávající Litevský kalendář. Kalendář k jednotlivým dnům v roce přiřazoval historické události a ty líčil z pohledu autorů. Za vydání kalendáře pro rok 2000 bylo nakladatelství odsouzeno zaplatit správní pokutu, neprodané výtisky byly zabaveny a další rozšiřování kalendáře bylo zakázáno. Řada popsaných událostí se týkala zabíjení obyvatel Litvy Polskou krajovou armádou v průběhu druhé světové války, dále je zmiňována vražda 9 lidí pachatelem polské národnosti, okupace sovětskou armádou je charakterizována jako genocida litevského národa a kolonizace litevského území. Za mnohé tragické historické události je bez faktických podkladů připisována odpovědnost Židům. Příhraniční oblasti sousedních států jsou v kalendáři nazývány litevskými zeměmi pod dočasnou okupací. Kalendář vyjadřuje mínění, že jediný způsob k přežití je, stát se nacionalistickým národem.

Výraz projev vykládá ESLP v co možná nejširším významu. Jde znatelně za pojmy psaný nebo mluvený projev a neomezuje působnost ochrany na tradiční

³¹ par. 36 rozhodnutí Kosiek v. Německo

³² Rozhodnutí ESLP Handyside v. Velká Británie z 7.12.1976, A.č. 5493/72

³³ Rozhodnutí Balsytė-Lideikienė v. Litva z 4. listopadu 2008, A.č. 72596/01

média. Stejně jako u kalendáře se nerozpakoval soud vztáhnout ochranu čl. 10 k televizním programům,³⁴ kinematografii,³⁵ videozáznamům,³⁶ obrazům³⁷ nebo i oblečení.³⁸ Okruh chráněných nosičů sdělení se stále rozšiřuje, jak k ESLP přicházejí nové stížnosti, což je odrazem technologického pokroku i vývoje společnosti.

Soud i u kalendáře, jehož primární funkce je orientace v čase a jeho organizace, rozeznal politickou dimenzi případu a připomněl, že smluvní státy mají jen velmi malý prostor pro omezení politického projevu nebo debaty, která je předmětem veřejného zájmu. Přestože svoboda projevu podle EÚLP není postavena primárně jako politické právo, je politická dimenze této svobody její snad nejvýznamnější složkou. V tomto případě Litva nepřesáhla mez uvážení, která státu zůstává, a při zvážení všech relevantních okolností případu reagovala přiměřeným způsobem na prohlášení podněcující nenávisť proti Polákům, Rusům a Židům.

4.3 Sdělení zprostředkované uměleckým dílem

4.3.1 Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie

Proces s Jean-Marie Le Penem³⁹ je novela o soudním procesu s radikálem z Národní fronty⁴⁰, který chladnokrevně zavraždí mladíka ze severní Afriky a dozná se k rasovému motivu svého zločinu. Příběh je inspirován skutečnými událostmi, především dvěma rasově motivovanými vraždami spáchanými členy Národní fronty, o nichž představitelé strany, včetně Le Pena, tvrdili, že se jedná o bezvýznamnou provokaci s cílem poškodit stranu. Autor přisuzuje předsedovi strany odpovědnost za vraždu, protože vložil rasistické myšlenky do hlavy pachatele. Le Pena označuje za velitele bandy vrahů, za bezohledného loutkaře a jeho následovníky za loutky. Rozhodne-li se člen opustit stranu, hrozí mu podle příběhu útoky nebo smrt, protože se

³⁴ Rozhodnutí G.Hodgson, D. Woolf Productions Ltd. and National Union of Journalists v. Velká Británie z 3.5.1985, A.č. 11553/85

³⁵ Rozhodnutí ESLP Otto-Preminger-Institut v. Rakousko z 20.9.1994, A.č. 13470/87

³⁶ Rozhodnutí ESLP Wingrove v. Velká Británie z 22.10.1996, A.č. 19/1995/525/611

³⁷ Rozhodnutí ESLP Müller a ostatní v. Švýcarsko z 24.5.1988, A.č. 10737/84

³⁸ Rozhodnutí ESLP Stevens v. Velká Británie z 3.3.1986, A.4. 11674/85

³⁹ Le Procès de Jean-Marie Le Pen

⁴⁰ Front national (FN) (česky Národní fronta) je francouzská nacionalistická politická strana vzniklá v říjnu 1972, vedená od svého založení Jean Marie Le Penem. (Marcus, 1995: 27) Národní fronta, která bývá řazena na krajní pravici politického spektra, se profiluje jako suverenistická a populistická strana. Největším úspěchem strany byl postup lídra strany Le Pena do druhého kola prezidentských voleb v roce 2002, ve kterém obdržel 17,78 % voličských hlasů. (Große, Lüger, 2008: 90)

stane zrádcem. Některé vlastnosti jsou председovi a Národní frontě přisuzovány postavami, další vypravěčem nebo jinými literárními prostředky. Autor knihy byl ve Francii odsouzen pro pomluvu. V reakci na rozsudek podepsalo 97 současných spisovatelů petici odsuzující rozhodnutí soudu. Deník Libération otiskl článek obsahující petici a dotčené pasáže z knihy, za což byl šéfredaktor⁴¹ pan July odsouzen jako spolupachatel pomluvy.⁴²

Stěžovatelé namítali, že nebyla splněna podmínka, že k zásahu do práva na svobodu projevu může dojít jen na základě zákona. Ustanovením příslušného zákona vytýkali nedostatečnou předvídatelnost, která je nutná, aby právní předpis byl považován za zákon (právo) ve smyslu EÚLP. Jedná se o požadavek minimálních standardů na právní předpisy, známých už právníkům ve starověkém Římě. K tomu se ESLP vyjádřil, že stupeň předvídatelnosti je dán obsahem textu, oblastí, kterou zamýšlí regulovat, počtem a postavením adresátů. Což je obzvláště významné v případě profesionálů, protože ti musí při výkonu povolání postupovat s vysokým stupněm opatrnosti a odborné péče.⁴³ Stěžovatelé, profesionálové v oblasti publikace, se měli informovat ohledně příslušných ustanovení a s nimi spojené judikatury, i pokud by to znamenalo žádat o radu právního odborníka. Stěžovatelé by pak nemohli nevědět, že pro publikaci dané novely mohou být žalováni před soudem.

Ochrana svobody projevu podle EÚLP se nevztahuje jen na informace a myšlenky, které jsou příznivě přijímány nebo jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, nýbrž i na informace, které zraňují, šokují či znepokojují. To jsou požadavky pluralismu, tolerance a otevřenosti, bez nichž není demokratická společnost představitelná demokratické společnosti.⁴⁴ Bezzubá výměna názorů nemůže být hybatelem pokroku. Je snazší najít tvrzení, s nímž nikdo nesouhlasí, než dosáhnout shody. Nesouhlas nebo odpor k sdělení jsou zcela subjektivní kritéria. Populární a všemi přijímané informace nemají odpůrců, a proto je v krajním případě není ani před kým střežit.

Důvodem pro omezení svobody projevu v tomto případě byla ochrana pověsti nebo práv jiných. Pověst Le Pena a Národní fronty byla veřejným způsobem zpochybněna. ESLP pravidelně konstatuje, že limity přípustné kritiky jsou u politiků

⁴¹ publication director

⁴² Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

⁴³ par. 41 Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

širší než u soukromých osob. Veřejně činné osoby se nezbytně a vědomě vystavují kritice za svou činnost ze strany novinářů i veřejnosti a musí respektovat tvrdší výtky.⁴⁵ V případě Le Pena se navíc jednalo o čelního politika známého svými ostrými výstupy a extrémistickými názory, na jejichž podkladě byl vícekrát odsouzen pro podněcování k rasové nesnášenlivosti, zlehčování zločinů proti lidskosti, urážky veřejných činitelů, za což se vystavil tvrdé kritice, a musí ukázat obzvlášť vysoký stupeň tolerance v tomto ohledu.⁴⁶ Články novinářů, komentáře zpravodajů nebo příběh spisovatele jsou součástí širšího společenské dialogu nebo je na ně v jeho souvislostech nahlíženo, a proto musí agresivní řečník jako Le Pen počítat s ostřejší reakcí.

Dále musel ESLP zohlednit, že prostředkem kritiky byla novela, výtvar představitosti. „*Novela je formou uměleckého vyjádření, která spadá pod rámeček čl. 10 tím, že nabízí možnost účastnit se veřejné výměny kulturních, politických a společenských informací a myšlenek všeho druhu. Kdo vytvoří nebo rozšiřuje dílo, například literární povahy, podílí se na výměně myšlenek a názorů, která je nezbytná pro demokratickou společnost.*“⁴⁷ EÚLP chrání nejen prostředky veřejné debaty, intelektuální výměnu informací, ale i projevy čistě umělecké povahy. ESLP jakoby naznačoval, že k rozvoji člověka a jeho plnohodnotnému zapojení v demokratické společnosti je potřeba víc než jen vědět a znát.

ESLP podle své ustálené judikatury rozlišuje mezi skutkovým tvrzením a hodnotícím soudem.⁴⁸ Hodnotící soud je názor, individuální postoj jako výsledek něčí úvahy. Nelze jej kvalifikovat jako pravdivý nebo nepravdivý. I když se jedná o úsudek autora, musí existovat dostatečný faktický základ, který jej bude podporovat, protože v opačném případě překročil výrok meze přiměřené kritiky. Toto kritérium se stává velice ošemetným pokud se, tak jako v daném případě, jedná o dílo, které je z části fikcí a z části se zakládá na pravdě a navíc pojednává o skutečných osobách. ESLP judikoval, že není možné, aby novinář mohl formulovat kritické názory pouze pokud může dokázat jejich pravdivost.⁴⁹ Autorovi novely bylo kladeno za vinu, že neprovedl ani základní prověření.⁵⁰ Je možné komentovat, vyjadřovat názory, polemizovat nebo

⁴⁴ srovnej Rozhodnutí ESLP Handyside v. Velká Británie z 7.12.1976, A.č. 5493/72

⁴⁵ srovnej Rozhodnutí ESLP Lingens v. Rakousko z 8.7.1986, A.č. 9815/82

⁴⁶ par.56 Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

⁴⁷ par. 47 Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

⁴⁸ BARTOŇ, Michal. Meze svobody projevu ve vztahu k ochraně osobnostních práv. 2002

⁴⁹ srovnej Rozhodnutí ESLP Lingens v. Rakousko z 8.7.1986, A.č. 9815/82

⁵⁰ basic verification

spekulovat, není možné si však zcela vymýšlet. Čím vážnější obvinění někdo vyjadřuje, tím větší úsilí musí věnovat ověření faktů. Novela přisuzuje předsedovi Národní fronty nelichotivé vlastnosti, ale některé z uvedených jednání skutečně patří do arzenálu kariérních politiků, některým voličům agresivní styl a cílevědomost imponuje. Vzhledem k množství soudních procesů a rozsudků nelze říci, že se jedná o výjimku z pravidla. Le Pen je usvědčeným rasistou⁵¹ a jeho postoj ke skutečné vraždě odráží jistý sklon k manipulativnímu výkladu reality. Z rozsudku nevyplývá, jakých dalších skutečností se mělo týkat vyšetřování faktů, ledaže by soud chápal obvinění, že politická strana Národní fronta je gang vrahů, doslovně.

Soud vzal do úvahy i formu jakou byla kritika vyjádřena a neshledal ji dostatečně věcnou. Kdo se účastní věcné debaty, může ve svých projevech užívat nadsázky a provokace, přesto by zvolené výrazy neměly být přehnané. Tento argument odráží, že ESLP ne zcela zohlednil, o jaký literární žánr se jednalo. Požadovat, aby jazyk prozaického díla, které bývá často zaměřeno na kratší, rychle eskalující příběh, byl strážlivý nebo klidný,⁵² je krok na tenký led a možná mimo oblast soudního uvážení.

Šéfredaktor deníku Libération má jako představitel masových médií zvláštní postavení.⁵³ Sdělení šířené masmédií má velký okruh příjemců, široké pole působnosti a tedy i možnost většího účinku. Svoboda projevu podle EÚLP, na rozdíl od české Listiny základních práv a svobod, zahrnuje zároveň i právo veřejnosti informace získávat. Subjekty těchto dvou složek práva na svobodu projevu jsou odlišné. Do zásahu dochází častěji ve spojení s právem informace šířit, přesto je nutné při výkladu čl. 10 mít tento dualismus na paměti. Zejména tisku je přisuzována role „hlídacího psa demokracie“⁵⁴, a proto je omezení tisku publikovat chápáno vždy i jako omezení veřejnosti v právu obdržet relevantní informace.

Výkon svobody projevu podle EÚLP zahrnuje neoddělitelně i povinnosti a zodpovědnost. K jednání pana July ESLP zopakoval,⁵⁵ že právo novinářů „sdělovat

⁵¹<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A07EEDD1E3FF93AA35751C0A96E9C8B63>
k 25.4.2010

<http://www.nytimes.com/1998/12/13/world/le-pen-feud-with-key-deputy-has-french-right-in-upheaval.html?scp=3&sq=jean%20marie%20le%20pen%20court&st=cse> k 25.4.2010

<http://www.nytimes.com/1991/03/19/world/fine-of-french-rightist-increased-after-appeal.html?scp=14&sq=jean%20marie%20le%20pen%20court&st=cse> k 25.4.2010

⁵² dispassionate language

⁵³ Jäger, Molek 2007: 120

⁵⁴ Srovnej Rozhodnutí ESLP Oberschlick v. Rakousko z 23.5.1991, A.č. 11662/85, Rozhodnutí ESLP Lingens v. Rakousko z 8.7.1986, A.č. 9815/82, Rozhodnutí ESLP Prager a Oberschlick v. Rakousko z 26.4.1995, A.č. 15974/90

⁵⁵ Rozhodnutí ESLP Pedersen and Baadsgaard v. Dánsko z 17.12.2004, A.č. 49017/99

*informace týkající se záležitostí veřejného zájmu vyžaduje, že budou jednat v dobré víře, s adekvátními skutkovými základy a budou poskytovat důvěryhodné a přesné informace v souladu s etikou žurnalismu“.*⁵⁶ Etický kodex Syndikátu novinářů ČR stanoví, že „*nic neomlouvá nep esnost nebo neprov ení informace, každá uve ejn ná informace, která se ukáže jako nep esná, musí být neprodlen opravena“.*⁵⁷ ESLP bohužel nikdy žádnou představu nebo definici etiky žurnalismu nepředstavil. Patrně se odkazuje na morální étos, který je se zaměstnáním novináře v liberální společnosti spojen. Jednotlivé obory vyvíjejí vlastní mimoprávní normativní systémy a ty reálně spolupůsobí na chování jedinců uvnitř profesní skupiny. Zohlednit ve výkladu práva skutečný život je pokusem dosáhnout maximální materiální spravedlnosti. Bez bližšího vymezení může být přílišným ústupkem právní jistotě.

ESLP shledal postup francouzských soudů jako adekvátní. Obvinění vznesená na účet Le Pena považoval soud za příliš tvrdá, než aby se dala označit za přiměřenou kritiku. K tomuto rozhodnutí zaujali čtyři soudci odmítavé stanovisko. Soudci Rozakis, Bratza, Tulkens a Šikuta se domnívají, že většinový názor dostatečně nezohledňuje, že napadené dílo byla novela. Ačkoliv byl příběh inspirován skutečnými událostmi, stále se jednalo o výplod autorovi představivosti, o fikci. Umělecké dílo není tak jako noviny určeno co nejširšímu publiku, ale je zaměřeno jen na určitý segment, většinou vnímavějšího publika. Jeho hodnota nespočívá pouze v poskytnutých informacích, ale ve formě jakou se tak děje. Posoudit, zda se autor dopustil pomluvy podle způsobu, jak se distancoval od slov pronesených v novele, se zdá být velice křehké měřítko. U umělců by měla svoboda projevu podle těchto soudců požívat větší míru ochrany, než informuje-li někdo „*o policejním vyšetřování nebo nebezpečí spojeném s používáním mikrovlnné trouby“.*⁵⁸

⁵⁶ par.67 Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

⁵⁷ Etický kodex novináře p ijatý valnou hromadou Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998, zdroj: <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex> 17.3.2010

⁵⁸ Nesouhlasné votum rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

4.4 *Prezentace cizího názoru novinářem*

4.4.1 *Jersild v. Dánsko*

V pravidelném pořadu Nedělní zpravodajský magazín⁵⁹ byl celostátní televizí odvysílán rozhovor s členy hnutí Zelené košile. Pořad byl míněn pro dobře informované publikum a pojednával o široké spektru společenských a politických otázek včetně xenofobie, imigrace a uprchlictví.⁶⁰ V průběhu rozhovoru se členové Zelených košil otevřeně hlásili k rasismu, mluvili hrubě a urážlivě o imigrantech a menšinách v Dánsku. Mluvili o nadřazenosti bělochů a doznávali se k násilí vůči imigrantům. Jeden z mladíků prohlásil, že „negry nepovažuje za lidské bytosti“ a následně srovnával jejich fyziologii s gorilami. Rozhovor mapoval i další chování a aktivity, zázemí a názory členů onoho hnutí.

Stěžovatel, pan Jersild, osobně vedl interview, záznam následně upravil a sestříhal, takže odvysílaná část trvala jen několik minut. Pan Jersild byl odsouzen za spoluúčast na trestném činu, kterého se dopustí, kdo veřejně nebo s úmyslem šířit v širokém okruhu lidí učiní prohlášení nebo jiný projev zastrašující, urážející nebo ponižující skupinu osob pro jejich rasu, barvu pleti, národnost nebo etnický původ nebo víru.⁶¹ Dánské soudy mu kladly za vinu, že interview sám inicioval, věděl o čem bude s mladíky mluvit, povzbudil je k zmíněným prohlášením, která byla učiněna pro televizi a tedy naplněním skutkové podstaty trestného činu, osobně vybral příslušné úseky rozhovoru a ty byly odvysílány bez vyvažujícího komentáře. U soudu navíc stěžovatel připustil, že předpokládal, že prohlášení Zelených košil jsou trestná, ale považoval za zásadní ukázat jejich skutečné postoje.

Členské státy Rady Evropy přisuzují boji proti rasismu a diskriminaci vysoký stupeň důležitosti, což by mohlo značit větší míru volnosti v posuzování národními soudy při aplikaci omezení svobody projevu s tímto cílem. Ve vztahu k televiznímu vysílání dal ESLP najevo, že principy formulované v jiných rozhodnutích primárně pro tištěná média (viz výše) platí i pro média audiovizuální. Tato média mají navíc možnost šířit obsahy, jaké tištěná média nemohou. S ohledem na povinnosti a zodpovědnost, které jsou s šířením informací spojeny, je třeba uvážít, že audiovizuální média mají často mnohem bezprostřednější a silnější účinek než tisk. Způsob a metody objektivního

⁵⁹ Sunday News Magazine

⁶⁰ Rozhodnutí ESLP Jersild v. Dánsko z 23.9.1994, A.č. 15890/89

⁶¹ čl 266 písm.b) dánského trestního zákoníku v tehdejší znění

a vyváženého zpravodajství se mohou lišit v závislosti na vlastnostech média, které k jeho šíření slouží. Charakteristická forma sdělení určitého typu sdělovacího prostředku je též předmětem ochrany svobody projevu, což odpovídá argumentům pana Jersilda, jelikož právě samotný způsob projevu Zelených košil měl mít nejlepší vypovídající hodnotu.

Zveřejněný rozhovor je nutné hodnotit v kontextu veřejné debaty na téma imigrace, rasismus a diskriminace v Dánsku. Ukazuje, že se jednalo o téma důležité pro dánskou společnost a že se pan Jersild rozhodl interview uskutečnit v souvislosti s informacemi o Zelených vestách v denním tisku. Pořad, v němž došlo k zveřejnění daných výroků měl určité kvality a zaměření (viz výše). Diváci vnímají a hodnotí televizní program a jeho poselství nikoliv izolovaně, ale v kontextu dalších postojů a názorů celospolečenské debaty.

ESLP nepřítakal národním soudům, že by pořadu chyběla vyváženost. Pořad neobsahoval explicitní komentář výroků Zelených vest, přesto bylo z průběhu rozhovoru, chování stěžovatele a kladených dotazů seznat, že se od dotazovaných osob distancuje. Redaktor vybral prohlášení, která ukazovala mladíky jako sympatizanty hnutí Ku Klux Klan, a jednoho z nich odhaloval jako dříve trestaného. S ohledem na potřebný prostor pro novinářské uvážení, co do obsahu zpráv i omezenou délku příspěvku, neshledal ESLP nezařazení preventivního upozornění na charakter obsahu pořadu jako rozhodující. Trestat novináře, protože napomáhal zveřejnit prohlášení učiněná jinou osobou, by nedovolovalo médiím sehrát ve společnosti roli veřejného hlídacího psa.

Podle ESLP je evidentní, že stěžovatel nesestavil rozhovor z rasistických pohnutek, což měly národní soudy zohlednit. Argument sice pravdivý, ale může být problematický. Stěžovatel byl odsouzen za šíření rasových myšlenek, nikoliv za to „jaký je“. Žádný trestný čin nespočívá v tom, že člověk má určité vlastnosti, ale v tom, že se dopustí určitého jednání. Navíc obdobně argumentovat mohou i popírači holocaustu, kteří skrývají své rasistické myšlenky za pseudovědecké a zdánlivě objektivní argumenty.

Volnost s jakou může novinář zveřejnit určitá prohlášení je dána jejich zdrojem a původem. V rozhodnutích ESLP je možné zobecnit 3 skupiny případů: 1. Jedná-li se

o vlastní názor novináře. 2. Reprodukován je cizí jednostranný názor. 3. Novinář zveřejňuje citlivé dokumenty nebo skutková tvrzení pocházející z cizích zdrojů.⁶²

4.5 Výklad historických událostí

4.5.1 Garaudy v. Francie

Roger Garaudy obdržel doktorát z filozofie na francouzské Sorbonně, dlouhodobě vedl Marxistické výzkumné centrum v Paříži a v oboru filozofie habilitoval na univerzitě v Tours. Za aktivity v komunistické straně byl ve Francii za 2.světové války uvězněn, po válce se stal poslancem. Napsal více než 50 knih, z nichž většina se týkala marxismu a filozofie.⁶³ V roce 1995 publikoval knihu *The Founding Myths of Israeli Politics*⁶⁴ šířenou nekomerční formou a o rok později ji na vlastní náklady vydal k běžné distribuci. V soudním procesu byla obě vydání posouzena jako popírání a zlehčování zločinů proti lidskosti, zveřejňování rasově hanlivých výroků a podněcování k rasové nesnášenlivosti.⁶⁵

ESLP řadí právo na svobodu projevu mezi esenciální principy fungování demokratické společnosti a poskytuje mu velkou míru ochrany (viz výše), přesto rozeznává i její meze. Obhajoba nebo ospravedlňování nacistické politiky jsou prohlášení namířená proti duchu a principům EÚLP. Tvrzení z knihy *The Founding Myths of Israeli Politics* zároveň spadají do kategorie jasně určených historických skutečností.⁶⁶ Takové projevy jsou z ochrany čl. 10 EÚLP vyňaty.

Přihlášení se k nacistické ideologii je považováno za prima facie neslučitelné s hodnotami, které vyznává naše společnost. Třetí Říše, Holocaust, Hitler jsou symboly utrpení, ničení, marasmu. Nacismus není první ani poslední ideologie vedoucí k zabíjení a krutostem. Nikdo vážně nediskutuje o pozitivních německé hospodářské konjunktury 30. let nebo nárůstu počtu spolků pro děti a mládež, běžně ale mluvíme o emancipaci pracujících žen v evropských zemích východního bloku. V některých zemích je trestná propagace nacismu nikoliv však propagace komunismu. Ve společnosti existují praví i leví extrémisté, na první se někdy nahlíží s odporem, na druhé se

⁶² Hoffmeister, Art. 10 EMRK in der Rechtsprechung des EGMR, 2000: 363

⁶³ <http://filosofie.kvalitne.cz/garaudy.htm> k 18.3.2010

Münster, 1987: 65

⁶⁴ Překládáno jako Zakladatelské mýty izraelské politiky, Základ mýtu izraelské politiky i Základní mýty izraelské politiky

⁶⁵ Rozhodnutí ESLP Garaudy v. Francie z 24.6.2003, A.č. 65831/01

⁶⁶ clearly established historical facts

shovívavým pochopením. Kdyby pravicoví extremisté dokázali přesvědčit veřejnost, že holocaust je mýtus, mohli by rehabilitovat nacionální socialismus i jako politické hnutí.

*„Kdo má pod kontrolou minulost, má pod kontrolou budoucnost, kdo má pod kontrolou přítomnost, má pod kontrolou budoucnost.“*⁶⁷ Zda k holocaustu opravdu došlo, není otázkou výkladu. O tom, zda má termín holocaust zahrnovat i zabíjení Romů, homosexuálů, Svědků Jehovových, osob handicapovaných, se odborníci přou. Na otázku, zda byl holocaust jednou z řady genocid 20. století, něčím opakujícím se, nebo zda byl naprostým extrémem, neopakovatelnou tragédií celého lidstva, není jedna odpověď. Dějepis nejsou dějiny. Historie je předmětem výkladu. Zda došlo ke genocidě arménských obyvatel je dokonce podle všeho především politickou otázkou.

Předmětná kniha se táže po existenci, rozsahu a závažnosti historických událostí z období 2.světové války jako je persekuce Židů nacistickým režimem, Holocaust a Norimberský proces. Dějiny jsou klíčem k poznání přítomnosti. Historie je předmětem vědeckého bádání a tématem veřejné diskuse. ESLP však určil, že Roger Garaudy se zabýval skutečnostmi, o nichž mezi historiky panuje shoda a nejsou jimi zpochybňovány a nemůže se proto odvolávat na přínos k veřejné debatě. Popírání jasně určených historických skutečností, není zkoumáním historie. Cíl a následek takového jednání je ve skutečnosti rehabilitace Nacistického režimu a padělání dějin.

Celkové vyznění a smysl stěžovateli knihy jde proti základním hodnotám EÚLP, a proto se ESLP ohledně obvinění z popírání a zlehčování zločinů proti lidskosti opřel o čl. 17⁶⁸ a ve spojení s čl. 35 odst. 3 EÚLP prohlásil stížnost *ratione materiae* za nepřípustnou.

Ve vztahu k odsouzení za zveřejnění rasově hanlivých výroků a podněcování k rasové nesnášenlivosti ESLP uznal ospravedlnitelné důvody Francie pro omezení svobody projevu. Vyjádřil značné pochybnosti, zda tato tvrzení vůbec spadají pod ochranu čl. 10, protože ač se jednalo o kritiku státní politiky Izraele, Garaudy její meze překračuje k prosazování rasismu. Stížnost byla v tomto bodě shledána podle čl. 35 odst. 3 EÚLP zjevně nepodloženou.

⁶⁷ George Orwell, 1984

⁶⁸ čl 17 EÚLP Nic v této Úmluvě nemůže být vykládáno tak, jako by dávalo státu, skupině nebo jednotlivci jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na popření kteréhokoli ze zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu než to Úmluva stanoví.

4.5.2 Lehideux a Isorni v. Francie

V deníku Le Monde nechala Asociace pro obranu památky maršála Pétaina⁶⁹ otisknout inzerát nadepsaný „Lidé Francie, máte krátkou paměť“, líčící pozitivně život, činnost a skutky maršála Petaina. Philippe Petain dokázal za 1. světové války demoralizovanou armádu dovést k významným vítězstvím, modernizoval taktiku francouzského vojska, prosazoval užití techniky před plýtváním životy vojáků.⁷⁰ Po válce byl oslavován jako hrdina, zasedl jako ministr války ve vládě premiéra Donmergueho.⁷¹ Za 2. světové války aktivně kolaboroval s nacistickým režimem a v poválečném procesu byl odsouzen pro velezradu.⁷² Pan Lehideux, předseda zmíněné asociace, a pan Isorni, autor textu, byli ve Francii odsouzeni za veřejnou obhajobu válečných zločinů a zločinů kolaborace.⁷³ Odsouzení podali stížnost k ESLP pro porušení jejich práva na svobodu projevu a namítali, že byli odsouzeni pouze za názory, že zamýšleli ospravedlnit určité jednání konkrétní osoby a nikoliv obhajobu válečných zločinů a že nebyli odsouzeni na základě obsahu textu ale něčeho, co se v novinách vůbec neobjevilo.

Vzhledem k naplnění skutkové podstaty kvalifikovaly francouzské státní orgány třikrát odlišně, i když se stejným konečným výsledkem, obsah daného novinového příspěvku.

Státní žalobce v podané obžalobě shledal, že jako pozitivní hodnocení může být chápána i obhajoba činů skrze jejich účelové vyčlenění ze souvislosti.⁷⁴ Autoři textu by pak mohli být stíháni za nedostatečnou sumu informací a nevyváženost.

Vyšetřující soudce konstatoval, že veřejná obhajoba znamená text nebo projev, který směřuje k obhajobě, potvrzení nauky nebo činů. Poznamenal, že daný text prezentuje kladně období, které bylo předmětem podrobného rozboru Nejvyššího soudu spravedlnosti.⁷⁵ Text podle něj rozvinul a honoroval podstatnou část argumentů Petainovy obhajoby, a tedy ospravedlňoval politiku a jednání, které byly shledány velezrádnými.⁷⁶ Aplikací tohoto kritéria by se uplatnila na bádání ve společenských

⁶⁹ Association pour défendre la mémoire du maréchal Pétain

⁷⁰ Schunck, 1994: 342

Schunck, 1994: 346

⁷¹ Schunck, 1994: 387

⁷² Schunck, 1994: 465

⁷³ Rozhodnutí ESLP Lehideux a Isorni v. Francie z 23.9.1998, A.č. 55/1997/839/1045

⁷⁴ par. 14 Rozhodnutí ESLP Lehideux a Isorni v. Francie z 23.9.1998, A.č. 55/1997/839/1045

⁷⁵ Haute Cour de justice, který odsoudil Petaina za velezradu.

⁷⁶ par 15 Rozhodnutí ESLP Lehideux a Isorni v. Francie z 23.9.1998, A.č. 55/1997/839/1045

vědách pravidla soudního procesu. Pravomocný rozsudek by bránil dalšímu zkoumání a kritice událostí.

Pařížský odvolací soud vyložil události, na které text v novinách odkazoval. O obsahu schůze v Montoire referoval Petain v rozhlase, kdy připustil, že se vydávána cestu kolaborace, aby zachoval jednotu Francie v rámci nového evropského řádu. Novým evropským řádem je míněn rasový řád popsany Hitlerem v politickém programu Mein Kampf. Petain rasistické uspořádání ve Francii legalizoval podpisem tzv. zákona týkajícího se spojenců židovské rasy. Žádná z těchto informací se v novinách neobjevila, zmíněna je pouze schůze v Montoire jako taková. Bez kritiky k faktům a účelovým zatajením skutečností podle odvolacího soudu otištěný inzerát implicitně, ale nevyhnutelně obsahuje apologii zločinů kolaborace. Soud šel dál a obhajobu této politiky označil ipso facto i za obhajobu zločinů podporujících tuto politiku.⁷⁷

Každý text, sdělení, mediální obsah je interpretován. Příjemce, čtenář, posluchač nebo divák mu přidělují významy. Výsledek procesu závisí na mnoha faktorech jako osoba příjemce, účel interpretace, původ sdělení. Pro někoho může být stejný text urážející, nabádající k rasové nenávisti, vyzývající k násilí, pro jiného polemikou nebo úvahou.

Na základě jakého významu jsou potrestáni autoři textů, kteří se jejich sestavením a především zveřejněním dopouštějí trestných činů, záleží na definiciv právním předpisu, případně na výkladu příslušné normy judikaturou. Český trestní zákoník obsahuje srovnatelné skutkové podstaty. „*Podněcováním se rozumí projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných osob nenávist k některému národu, rase, etnické skupin, náboženství, tříd nebo jiné skupin osob nebo vyvolat jednání dalších osob vedoucí k omezování práv a svobod jejich příslušníků.*“⁷⁸ Trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod je deliktem ohrožovacím. Nemusí k vyvolání nenávisti dojít. Složitější situace je u trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. „*Hanobení je subjektivní, hrubě urážlivý projev směřující k hrubému znevážení některého národa, jeho jazyka, některé etnické skupiny nebo rasy anebo skupiny obyvatel republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání.(...) Urážlivost může vyplývat buď již z obsahu a způsobu jeho přednesu, nebo provedení, popř. z jiných*

⁷⁷ par 21 Rozhodnutí ESLP Lehideux a Isorni v. Francie z 23.9.1998, A.č. 55/1997/839/1045

⁷⁸ Šámal a kol. 2010: 3019

okolností, za nichž byl učiněn. ⁷⁹ Zda bude projev v konkrétním případě posouzen jako urážlivý bude nakonec záviset na jednotlivém soudci a na tom, jaké kritérium zvolí.

Jiří Herczeg opírající se o judikaturu českých nejvyšších soudů konstatuje, že určujícím smyslem sdělení je význam, který by výroku přisoudilo průměrné, objektivní a rozumně uvažující publikum.⁸⁰

Přístup zvolený vyšetřujícím soudcem je příliš rozšiřujícím výkladem. Nepřijatelný způsob řešení je předpokládat, že soudní moc má patent na pravdu a že vše, co je uvedeno v pravomocném rozsudku, je správné, nezpochybnitelné a nevyvratitelné. Institut *res iudicata* je ústupkem hledání materiální pravdy směrem k dosažení právní jistoty a nikoliv uzákoněním justičního patentu na rozum.

Odvolací soud se snažil určit, co autoři chtěli inzerátem v novinách říci, jaký byl jejich záměr, a vyložil text pomocí faktů, které tvůrci sdělení znali. Absence explicitního vyjádření neznamena, že sdělení určité informace neobsahuje.

Při hodnocení případu *Lehideux a Isorni v. Francie* ESLP nemusel přesně hodnotit naplnění skutkové podstaty podle francouzského práva, protože to je úkolem národních soudů, a zaměřil se na otázku, zda bylo dané opatření v demokratické společnosti nezbytné.

Kdyby se ze strany stěžovatelů jednalo o obhajobu nacistické persekuce, ukrutností, barbarství a zvěrstev, nepřiznal by takovému projevu ESLP žádnou ochranu. Skutečnosti, které autoři v textu zamlčeli, se jich ale přímo dotýkaly a tíha těchto činů, zvyšuje závažnost pokusu je zatajit. ESLP označil účelové opomenutí za morálně odsouzeníhodné, ale zároveň upozornil na nutnost posuzovat danou věc v širším kontextu souvislostí. Stěžovatelé nejednali svým jménem, ale za legálně působící sdružení, jehož oficiálním a proklamovaným cílem je právě obhajoba života maršála Petaina.

Jelikož existuje skupina historiků, která se pře, zda byl Petain pouze kolaborantem *par excellence*, nebo spolupracoval se Spojenci a ústupky nacistickému Německu byly jen nutným zlem, nejedná se o popírání jasně určených historických skutečností. Každý stát se musí pokusit o své historii debatovat nevzrušeně a s odstupem, a proto jakkoliv bolestné období francouzských dějin se rozhodli autoři textu rozporovat, společenská diskuse nad vlastní historií je hodnotou odůvodňující potřebu svobody projevu.

⁷⁹ Šámal a kol. 2010: 3015

⁸⁰ Herczeg 2004: 48

4.6 Separatistické hnutí, snaha o rozvrácení státu

Následující tři rozhodnutí mají jednoho společného jmenovatele. ESLP v řadě rozhodnutí ke skupině stížností proti Turecku judikoval, že územní celistvost, popřípadě předcházení zločinnosti a ochrana národní bezpečnosti, jsou důvodem pro potlačení prokurdských separatistických výroků. Problematika je relativně nová, protože doposud se soud vyrovnával se zásahy do svobody projevu z jiných důvodů a protože takový důvod nenamítal žádný jiný stát než Turecko.⁸¹ ESLP míní, že velký stupeň uvážení mají národní orgány, pokud prohlášení obsahují výzvy k násilí proti zástupcům státu, části obyvatelstva nebo soukromým osobám. Jak posoudit, zda se jedná o výzvu k násilí, je doposud sporné, což lze dokumentovat na nejednotnosti rozhodnutí i na odlišných stanoviscích jednotlivých soudců. Judikatura ESLP v této oblasti není ustálená a právě separátní vota mohou ukázat, kam se v budoucnu rozhodovací praxe vydá.

4.6.1 Incal v. Turecko

Pan Incal⁸² je profesí právník a byl členem někdejší parlamentní pro-kurdské Lidové strany práce (HEP)⁸³, která byla rozhodnutím Ústavního soudu rozpuštěna. Coby člen výkonné komise HEP v Izmiru se podílel na rozhodnutí rozšiřovat letáky ostře kritizující vládní politiku a obracející se na obyvatele kurdského původu, aby se dožadovali svých práv a aby se postavili zacházení tureckého státu. Letáky popisují snahu státu vyhnat Kurdy z měst. K řešení navrhoval text budování sousedských výborů. Komise předložila letáky ke schválení státním orgánům, aby text směla zveřejnit. Aniž by došlo k distribuci, byl v souvislosti s popsáním pamfletem pan Incal odsouzen k trestu odnětí svobody.

Omezení svobody projevu opozičního politika je jedním z případů, které musí být posuzovány s maximální opatrností, a je možné k nim sáhnout jen z velmi závažných důvodů, protože přímo souvisí s pluralitou názorů a demokratickým systémem, kde mezi sebou soupeří jednotlivé politické strany. Text obsahoval řadu útočných a jedovatých komentářů na vrub vládní politiky, kterou označuje za státní teror, zotročení, zvláštní druh války. Pokud ovšem leták vyzývá k odporu, jediný

⁸¹ Hoffmeister, Art. 10 EMRK in der Rechtsprechung des EGMR, 2000: 361

⁸² Rozhodnutí ESLP Incal v. Turecko z 9.6.1998, A.č. 41/1997/825/1031

⁸³ Halkin Emeği Partisi

způsob, který navrhuje jsou sousedské výbory. Jakkoliv nekonkrétní a nejasný nebo zavádějící se takový institut může jevit, stěží jej považovat za výzvu k násilí. ESLP neshledal, že by text „*skrýval cíle a úmysly odlišné od těch proklamovaných*“⁸⁴ a že nemá ani důkazy o činech autora, které by vyvolávaly takové pochybnosti. Stejně tak ESLP neshledal, že by bylo možné stěžovatele činit zodpovědným za problém terorismu v Turecku, nebo přímo Izmiru.

ESLP vyšel ze znění textu, kde nevyčetl žádnou podporu násilnému řešení. Mít odlišné názory, jakkoliv radikální a menšinové, užití silných slov, vyjádření způsobující pobouření, to vše je součástí demokratické diskuse, výměny názorů a veřejných polemik. Pokud někdo navrhuje změny, aniž by počítal se samotným odstraněním demokracie, aniž by chtěl změn dosáhnout prostředky s demokratickým systémem neslučitelnými, například násilím, jsou jeho názory a možnost je rozšiřovat chráněna EÚLP. Dalším kritériem byl fakt, že žádná z osobních charakteristik stěžovatele, jeho předchozí aktivity a jednání, nenaznačovala, že za textem se skrývá jiný než deklarovaný účel. Soud částečně zasadil vyjádření do objektivních okolností, nesouvisejících přímo s osobou stěžovatele, když zmínil napjatou bezpečnostní situaci v Turecku, ale neshledal žádné výjimečné okolnosti, které by opravňovaly k tak ostrému, navíc zcela preventivnímu zásahu do stěžovatelových práv a svobod.

4.6.2 Zana v. Turecko

V deníku *Cumhuriyet* bylo otištěno interview s panem Zanou, bývalým starostou města Diyarbakır. Za prohlášení: “*Podporuji hnutí národně osvobozené hnutí PKK*”⁸⁵; *na druhou stranu, nepodporuji masakry. Každý může udělat chybu a PKK zabíjí ženy a děti omylem...*”⁸⁶ byl odsouzen k trestu odnětí svobody.⁸⁷

ESLP neinterpretoval text ani z pohledu původce výroku ani z pozice příjemce, pouze zhodnotil, že výrok je možné vykládat různě a vždy bude text vyznívat rozporuplně a nejednoznačně. PKK označil ESLP za teroristickou organizaci, která používá násilí jako prostředku k prosazování svých cílů, a proto vyjádření podpory takové organizaci musí být v rozporu s odmítáním masakrů. Těžiště úvahy, zda byla opatření uvalená Tureckou republikou na stěžovatele nutná v demokratické společnosti,

⁸⁴ par 51 Rozhodnutí ESLP *Incal v. Turecko* z 9.6.1998, A.č. 41/1997/825/1031

⁸⁵ Partiya Karkerên Kurdistan, Strana pracujících Kurdistanu

⁸⁶ I support the PKK national liberation movement; on the other hand, I am not in favour of massacres. Anyone can make mistakes, and the PKK kill women and children by mistake ...”

⁸⁷ Rozhodnutí ESLP *Zana v. Turecko* z 25.11. 1997, A.č. 69/1996/688/880

umístil do rozboru okolností za jakých bylo vyjádření učiněno a možných účinků prohlášení. V příslušné době ovládaly jihovýchodní Turecko nepokoje a docházelo k ozbrojeným střetům. Bývalý starosta nejvýznamnějšího města této části Turecka, je osobou, která může ovlivnit veřejné mínění a názory lidí daleko snáze než jiní. Její prohlášení může mít silné účinky. Noviny, které rozhovor přinesly, jsou celostátním deníkem. Z těchto důvodů je podle ESLP prohlášení potřeba „*považovat za pravděpodobně vyostřující už tak výbušnou situaci v regionu*“⁸⁸

Ve svém odlišném stanovisku⁸⁹ sedm soudců vytýká zdůvodnění konečného rozhodnutí, že nezohlednilo některé charakteristiky pana Zany například, že byl pouze bývalým starostou a tou dobou ve vězení, především ale ESLP nezážil jeho předchozí činnost jako vodítko k výkladu výroku, ani se nevypořádalo s důvodem, proč tak nečiní. Pan Zana se snaží prosazovat práva kurdské menšiny v Turecku již od 60. let a vždy vyzýval k smírnému řešení. Byl členem organizace Cesta svobody, která vždy vystupovala proti násilí. Argumentace soudu je nekonzistentní, pokud v případě Incal v. Turecko mohla předchozí činnost stěžovatele napomoci k interpretaci textu jako prostého výzev k násilí, zatímco v jiném rozhodnutí nebyla zohledněna.

Dále podle těchto soudců neměl být pan Zana odsouzen pouze na základě podpory organizace, proti níž vláda bojuje. Tento protiargument neplatí. Pan Zana nebyl odsouzen pouze za podporu PKK, ale protože jeho podpora PKK obsahuje i souhlas s činností PKK. Aktivity PKK zahrnují užívání násilí ať už jsou jeho obětmi soukromé osoby neúmyslně nebo cíleně. Není bez významu, jak je vlastně PKK vnímána a charakterizována. Většinové rozhodnutí ji považuje za „*nelegální teroristickou organizaci*“, zatímco separátní votum za „*politickou organizaci*“. V tomto bodě většinové stanovisko přenechává hodnocení národním orgánům, protože ty jsou blíže, mají více informací a zdrojů k vyhodnocení situace a správně podržel argumentaci turecké vlády.

4.6.3 Sürek v. Turecko

Pan Sürek byl majoritním vlastníkem společnosti vydávající týdeník,⁹⁰ který otiskl dva dopisy čtenářů nadepsané Zbraně nemohou zvítězit nad svobodou a Je to naše vina. První dopis rozhořčeně popisuje aktivity turecké armády v severním Kurdistanu

⁸⁸ be regarded as likely to exacerbate an already explosive situation in that region

⁸⁹ Odlišné stanovisko soudce van Dijk, Palm, Loizou, Mifsud Bonnici, Jambrek, Kūris and Levits k Rozhodnutí ESLP Zana v. Turecko z 25.11. 1997, A.č. 69/1996/688/880

jako masakry místního obyvatelstva. Tureckou armádu označuje za fašistickou. Prorokuje, že každý další útok Turecka na Kurdy zintenzivní jejich boj za svobodu. V závěru konstatuje, že Kurdové, kteří byli připraveni o své domovy, nemají už mnoho co ztratit, ale mohou hodně získat. Druhý otevřený dopis mluví o Turecké republice jako o bandě vrahů a vyjmenovává projevy útlaku Turecka vůči Kurdům. Říká, že až se lidé vzbudí, uvědomí si, co se děje, postaví se za svá práva a pokud je nedostanou, budou za ně bojovat.⁹¹ Stěžovatel, pan Sürek, a šéfredaktor týdeníku byli odsouzeni za rozšiřování propagandy proti jednotě států a za podněcování nepřátelství a nenávisti mezi lidmi.

Podle čl. 10 odst. 2 EÚLP jsou legitimními důvody pro omezení svobody projevu národní bezpečnost, územní celistvost nebo veřejná bezpečnost a ochrana pořádku, které by mohly být ohroženy publikací zmíněných dopisů. Rozsah volného uvážení národních soudů je ovlivněn několika principy, které ESLP podle ustálené judikatury aplikuje. Stát má minimální pole působnosti, jedná-li se o politické sdělení, protože politická debata je samým jádrem demokratické společnosti.⁹² Míra přijatelné kritiky ve vztahu k státním orgánům, vládě, státní politice je ve srovnání se soukromými osobami nebo i politiky vůbec nejširší. Dohled nad chováním vládnoucích sil přísluší i veřejnému mínění, a proto tisku přísluší role hlídacího psa demokracie. Naopak širší pravomoc má stát pokud sdělení nabádá k násilí proti jednotlivci, veřejnému činiteli nebo skupině obyvatel.

ESLP přísně posoudil obsah dopisů jako „*dovolávající se krvavé odvety rozdmýcháváním nízkých emocí a prohlubováním již zažitých předsudků, které se projeví v smrtícím násilí*“.⁹³ Samotný fakt, že sdělení jitrí city není postačující pro zásah do svobody projevu. V případě nenávistného sdělení a oslavy násilí je tomu opačně.⁹⁴ Při svém hodnocení se ESLP odvolává na tehdejší situaci na jihovýchodě státu, kde si srážky PKK a turecké armády vyžádaly ztráty na životech a vysoké nebezpečí teroristických útoků v Turecku. Reakci ze strany tureckého státu nazývá „*sebeobranou v tváři v tvář agresorovi*“⁹⁵, protože v obsahu textů vidí oporu násilí. Druhý dopis navíc jmenuje konkrétní osoby a vystavuje je nebezpečí útoků a fyzického násilí.

⁹⁰ Haberde Yorumda Gerçek, angl. překlad The Truth of News and Comments

⁹¹ par. 11 Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

⁹² srovnej především Rozhodnutí ESLP Lingens v. Rakousko z 8.7.1986, A.č. 9815/82

⁹³ par 62 Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

⁹⁴ Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

Stěžovatel sám se nemusel s názory vyjádřenými v dopisech ztotožnit. Stačilo, že poskytl prostor k vyvolávání nenávisti a podněcování k násilí. ESLP nepřipustil ani stěžovatelův argument, že jeho vztah k týdeníku je pouze obchodní. *„Jako vlastník má moc utvářet redakční směrnice a dozírat. Z tohoto důvodu byl nepřímým objektem povinností a odpovědností, které na sebe berou novináři a zaměstnanci redakce při dohledu nad shromažďováním a šířením informací na veřejnosti a kterým je přikládání ještě větší význam v situaci konfliktu a napětí“.*⁹⁶

Odlišná stanoviska vedou svou argumentaci třemi různými směry. Soudce Fischbach vychází ze znění dopisů, které jsou podle jeho názoru pouze příkrým hodnocením a popisem událostí odehrávajících se v tureckém Kurdistánu. Nebere v úvahu kontext vyjádření, ale především jeho explicitní obsah. Soudce Bonello se opírá o doktrínu vypracovanou Nejvyšším soudem Spojených států amerických⁹⁷, že k omezení svobody projevu je možné sáhnout jen pokud způsobí *„zřejmé a bezprostřední nebezpečí“*.⁹⁸ Svoboda projevu je natolik elementární hodnotou naší společnosti, že k zásahu nemůže opravňovat nebezpečí, které je *„teoretické, abstraktní a časoprostorově vzdálené od ohniska skutečného nebo hrozícího násilí“*, ale pouze takové kdy bezprostřední zaražení je nutné pro záchranu země.⁹⁹

Teroristické organizace nepoužívají masmédií jako časového spínače, aby odstartovaly vlnu vražedných atentátů. Radikální organizace působí na veřejné mínění tak, že spoluvytvářejí atmosféru, v níž mohou získat podporu obyvatel nebo rekrutovat nové stoupence. Konrad Henlein nepozval Hitlera prostřednictvím rozhlasu. Skrze média se sudetští Němci, kteří se nikdy neidentifikovali s demokratickým státem¹⁰⁰, kteří se cítili být součástí velkého národa německého a jsou označováni za pátou kolonu, nechali manipulovat nacistickou propagandou a pomohli Hitlerovi opanovat Československo bez jediného výstřelu. Síla slov nespočívá v pouhém předávání bitů, ale v možnosti ovlivňovat veřejné mínění, nechat vzniknout názory, vytvářet motivaci pro jednání. V řetězci událostí není možné počkat až na ten poslední výstřel na startovní čáře.

Soudce Palm přichází s důkladnou analýzou okolností a souvislostí, za jakých byl výrok učiněn a odvolává se na rozhodnutí soudu ve věci Zana v. Turecko. Navrhuje

⁹⁵ par 62 Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

⁹⁶ par 63 par 62 Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

⁹⁷ srovnej Bartoň 2002: 148

⁹⁸ překládáno též jako jasné a přítomné; clear and present danger

⁹⁹ Odlišné stanovisko soudce Bonella Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

coby kritérium, zda existovalo „*opravdové a reálné nebezpečí*“ vyvolání nebo podnícení násilí a zda to byl autorův úmysl.¹⁰¹ Stěžovatel nebyl ani autor, ani odpovědný redaktor. Autorem článku nebyl profesionální novinář, který musí být schopen preciznějšího a jasnějšího vyjadřování, nejednalo se o prominentní osobnost, zvyklou pohybovat se na veřejnosti a mající na mínění obyvatelstva podstatně větší vliv než jednotlivý čtenář novin. Reakce čtenářů nezaujímají v tištěných médiích prominentní pozici na titulních stranách, nepožívají privilegií palcových titulků. Týdeník byl vydáván v Istanbulu, tedy nikoliv přímo v oblasti výskytu násilných střetů. Za těchto okolností se zdá být posouzení ESLP jako nepřiměřeně zúžený výklad ochrany svobody projevu.

¹⁰⁰ srovnej např. Broklová 1999: 101 a n.

¹⁰¹ odlišné stanovisko Soudce Palma Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

5 Závěr

ESLP považuje svobodu projevu za jednu z podmínek fungování demokratické společnosti. Neakcentuje ani tolik právo jednotlivce projevovat svoji osobnost, své myšlenky a názory, jako spíše potřebu názorové plurality a veřejné diskuse, svobodu zaujímat kritické postoje. Protože má svoboda projevu rozvíjet společenskou debatu, je ochrana tohoto demokratického principu o to naléhavější, pokud se jedná o celospolečensky důležité téma. Může se jednat o nesouhlas s vládní politikou, vyrovnání se s palčivými otázkami národní historie nebo xenofobii a rasismus ve společnosti. Vodítkem k tomu, jakou váhu bude danému tématu ESLP přikládat, může být skutečnost, že mu média aktuálně věnují určitý prostor nebo že se týká činnosti státních orgánů nebo politicky exponovaných jedinců, obecné vymezení je nicméně obtížné.

Masovým médiím přisuzuje ESLP zvláštní postavení. Primárně formuloval principy ochrany svobody projevu vzhledem k tisku a s rozvojem nových technologií jejich působnost rozšiřuje i na další druhy. Přestože ve svých rozhodnutích uznává specifickou audiovizuálních médií a i samotnou formu vyjádření označil za hodnou ochrany, aplikace některých tezí formulovaných původně pro novináře, nemusí být vždy stejně přiléhavá pro umělce nebo jiné subjekty práva na svobodu projevu.

Postavení publicistů se od jednotlivců liší tím, že přinášet a šířit informace je jejich úkolem, a proto mohou mít při zveřejňování určitých výroků větší svobodu. Zprostředkováním cizích prohlášení, kterými se samotný autor dopustil trestného činu, nemohou být u novináře posuzovány stejným metrem, přinejmenším pokud je zřejmé, že se s nimi neztotožňuje. Jindy odlišnost spočívá ve větší odpovědnosti a to nejen pro písícího novináře, ale i pro redaktory, vydavatele a dokonce vlastníky hromadných sdělovacích prostředků. Obzvláště důležitý se jeví kontext a okolnosti zveřejnění určitého výroku. Pokud by určité sdělení mělo za následek násilí nebo jeho eskalaci, ani distancování se od jeho obsahu nesnímá z těch, kteří mohli publikaci ovlivnit, jejich zodpovědnost.

ESLP v souladu s liberální tradicí vidí masová média jako fórum jednotlivých názorových proudů. Od masových médií očekává plnění důležitých funkcí ve společnosti a přisuzuje jim i moc, protože mohou najednou ovlivňovat smýšlení velkého množství lidí, a proto spojuje vždy svobodu projevu i s povinnostmi. ESLP

aplikuje na fungování masových médií podobná kritéria jako ta formulovaná americkou Komisí pro svobodu tisku, navíc připustil i potřebu výměny kulturních statků. Ač je právo konstruované především k formulování zákazů, snaží se ESLP formulovat i pozitivní normy jednání. Jen pokud je publicistika prováděna nevzrušeně, se snahou o objektivitu a na základě alespoň minimálních faktických podkladů, může nárokovat ochranu soudní moci. Jaké kvality by měla žurnalistická práce vykazovat není v EÚLP uvedeno, jedná se o soudní výklad čl. 10 a domnívám se, že právě normativní teorie odpovědného tisku je pramenem úvah soudu.

6 Použitá literatura

- BAUMAN, Zygmunt. Modernita a holocaust. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003
ISBN 80-86429-23-7
- BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu a její meze v právu ČR. Praha : Linde, 2002. ISBN
80-7201-367-X
- BROKLOVÁ, Eva : Politická kultura německých aktivistických stran v Československu
1918-1938 Praha : Karolinum, 1999
- BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. Úvod do studia médií. Brno: Barrister & Principal,
2003. 392 s. ISBN 80-85947-67-6
- DANICS, Štefan. KAMÍN, Tomáš. Extremismus, rasismus a antisemitismus. 1.vyd.
Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-204-8
- DEMJANČUK, Nikolaj, DROTÁROVÁ Lucia. Vzdělání a extremismus. 1.vyd. Praha:
Epocha, 2005. ISBN 80-86328-83-X
- DWORKIN, Ronald. Freedom's law: the moral reading of the American Constitution.
Oxford: Oxford University Press, 1999. 427 s. ISBN 0198265573
- GROBE, Ernst Ulrich. LÜGER, Heinz-Helmut. Frankreich verstehen, 6. vyd.
Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2008. ISBN 978-3-89678-630-2
- HERCZEG, Jiří. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI, Wolters Kluvej, 2007. s 260.
978-80-7357-311-9
- HERCZEG, Jiří. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI, Wolteres Kluver, 2007. ISBN
978-80-7357-311-9
- JÄGER, Petr, MOLEK, Pavel. Svoboda projevu: Demokracie, rovnost a svoboda slova.
Praha: Auditorium, 2007. s 195. 978-80-903786-5-0
- JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ Barbara. Masová média, 1.vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN
978-80-7367-466-3
- KRAUS, Jiří a kolektiv. Nový akademický slovník cizích slov, 1.vyd. Praha: Academia,
2005. ISBN 80-200-1415-2
- LIPSTADT, Deborah E.. Popírání holocaustu: Sílicí útok na pravdu a paměť. Praha a
Litomyšl: Ladislav Horáček- Paseka, 2001. 349 s. ISBN 80-7185-402-6

Bakalářská práce

MARCUS, Jonathan. The National Front and French Politics: The Resistible Rise of Jean Marie Le Pen. 1.vyd. Houndmills: MACMILLAN PRESS LTD, 1995. 212 s. ISBN 0-333-58816-9

MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1. vyd. Brno : Barrister & Principal Centrum strategických studií, 2003. ISBN 80-86598-45-4

McQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace, 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-714-0

McQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace, 4. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5

MÜNSTER, Arno. Pariser philosophisches Journal: von Sartre bis Derrida. Frankfurt am Main: Athenäum, 1987. 163 s. ISBN 3-610-00742-7

ORWELL, George. 1984. 1.vyd. Praha : Naše vojsko, 1991. ISBN 80-206-0256-9

PROUZOVÁ, Anna. Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci a řízení. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. ISBN 80-7201-500-1

SCHUNKCK, Peter. Geschichte Frankreichs: Von Heinrich IV bis zur Gegenwart. Mnichov: R. Piper, 1994. 702 s. ISBN 3-492-03743-7

SPURNÝ, Matěj. Bijeme na poplach!. Německá publicistika proti nacistickému nebezpečí 1930-33. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-463-3

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník II. Komentář.1.vyd. Praha C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-178-9

ŽALOUDEK, Karel. Encyklopedie politiky. 2. vyd. Praha:Libri, 1999. ISBN 80-85983-75-3

ČLÁNKY

BARTOŇ, Michal. Meze svobody projevu ve vztahu k ochraně osobnostních práv. In ACTA UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS, FACULTAS IURIDICA SUPPLEMENTUM 2- 2002 Škola lidských práv. Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 10-23. ISBN 80-244-0494-X

ČERNÝ, Petr Je svoboda projevu opravdu pro všechny?. Právní rozhledy, 2009, roč. 17., č. 5, s. 176-181

GALTUNG J., RUGE M. H.: The Structure of Foreign News. In Journal of International Peace Research (1965)

HOFFMEISTER, Frank. Artikel 10 EMRK in der Rechtsprechung des Europäischen Gericht für Menschenrechte. Europäische Grundrechte Zeitschrift, 2000, č. 3, s. 358-371.

KAHN, Robert A. Cross-burning, Holocaust denial, and the development of hate speech law in the United States and Germany. University of Detroit mercy law review, 2006, č. 3, s. 163-194.

KNAPP, Viktor. Antinomie a iluze svobody projevu. Tolerance svoboda projevu a jejich meze, Sborník z vědecké konference konané na UK 7. a 8. 1995, Univerzita Karlova, Praha 1995, s. 89.

REPÍK, Bohumil. Svoboda projevu versus rasismus ve štrasburské judikatuře. Trestně právní Revue, 2004, č. 2, s. 47-52.

INTERNETOVÉ ZDROJE

MADISON, James. The Federalist No. 10, 1787, zdroj:
<http://www.constitution.org/fed/federa10.htm> k 11.3. 2010

<http://www.annenberg.northwestern.edu/pubs/hutchins/default.htm> k 14.3. 2010

Etický kodex novináře přijatý valnou hromadou Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998, zdroj: <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex> 17.3.2010

<http://www.ok.cz/iksp/docs/233.pdf> k 11.3.2010

<http://www.annenberg.northwestern.edu/pubs/hutchins/default.htm> k 14.3. 2010

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A07EEDD1E3FF93AA35751C0A96E9C8B63> k 25.4.2010

<http://www.nytimes.com/1998/12/13/world/le-pen-feud-with-key-deputy-has-french-right-in-upheaval.html?scp=3&sq=jean%20marie%20le%20pen%20court&st=cse> k 25.4.2010

<http://www.nytimes.com/1991/03/19/world/fine-of-french-rightist-increased-after-appeal.html?scp=14&sq=jean%20marie%20le%20pen%20court&st=cse> k 25.4.2010

<http://filosofie.kvalitne.cz/garaudy.htm> k 18.3.2010

SEZNAM UVEDENÝCH SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ

Rozhodnutí nejvyššího soud USA ze dne 16.5. 1927, sp. zn. 274 U.S. 357, ve věci Whitney v. People of State of California

Rozhodnutí ESLP Handyside v. Velká Británie z 7.12 1976, A.č. 5493/72

Rozhodnutí ESLP G.Hodgson, D. Woolf Productions Ltd. and National Union of Journalists v. Velká Británie, z 3.5.1985 A.č. 11553/85

Rozhodnutí ESLP Lingens v. Rakousko z 8.7.1986, A.č. 9815/82

Rozhodnutí ESLP Kosiek v. Německo z 28.8.1986, A.č. 9704/82

Rozhodnutí ESLP Müller a ostatní v. Švýcarsko z 24.5.1988, A.č. 10737/84

Rozhodnutí ESLP Oberschlick v. Rakousko z 23.5.1991, A.č. 11662/85

Rozhodnutí ESLP Otto-Preminger-Institut v. Rakousko z 20.9.1994, A.č. 13470/87

Rozhodnutí ESLP Jersild v. Dánsko z 23.9.1994, A.č. 15890/89

Rozhodnutí ESLP Prager a Oberschlick v. Rakousko z 26.4.1995, A.č. 15974/90

Rozhodnutí ESLP Wingrove v. Velká Británie z 22.10.1996, A.č. 19/1995/525/611

Rozhodnutí ESLP Zana v. Turecko z 25.11. 1997, A.č. 69/1996/688/880

Rozhodnutí ESLP Incal v. Turecko z 9.6.1998, A.č. 41/1997/825/1031

Rozhodnutí ESLP Lehideux a Isorni v. Francie z 23.9.1998, A.č. 55/1997/839/1045

Rozhodnutí ESLP Sürek v. Turecko (č.1) z 8.7.1999, A.č. 26682/95

Rozhodnutí ESLP Unabhängige Initiative Informationsvielfalt v. Rakousko z 26.2.2002, A.č. 28524/95

Rozhodnutí ESLP Garaudy v. Francie z 24.6.2003, A.č. 65831/01

Rozhodnutí ESLP Pedersen and Baadsgaard v. Dánsko z 17.12.2004, A.č. 49017/99

Rozhodnutí ESLP Giniewski v. Francie z 31.1.2006, A.č. 64016/00

Rozhodnutí ESLP Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie z 22.10. 2007, A.č. 21279/02 a 36448/02

Rozhodnutí ESLP Balsyt -Lideikienė v. Litva z 4.listopadu 2008, A.č. 72596/01